

Zmaga Dunajskih antisemitov.

Letošnji dan 17. septembra ostane v razvoju sedanjega življenja za nemško naseljenje in za avstrijske ariške narode zgodovinski dan. Dunajski antisemiti so pri občinskih volitvah v tretjem volilnem razredu prvikart zmagali v vseh 19 okrajih povečanega Dunaja ter samo s to zmago priborili si 46 ali tretjino vseh sedežev v mestnem sovetu Dunajskem. Naj se preobračajo ali tudi preobrnejo stvari, kakor hočejo, dejstvo ostane neizbrisano, da je v ta dan zmage iznad 50 000 volilcev velika večina oddala svoje glasove antisemitskim kandidatom. S tem je dokazano, da vse, kar ima volilno pravo med množicami naseljenja, je antisemitskega mišljenja, in še niži sloji, ki so doslej bez vsakega volilnega prava, so ravno tako antisemitski, kakor volilci najnižega volilnega razreda. Ljudstvo Dunajsko je prek in prek sito židovsko-liberalnega gospodarjenja in gospodovanja, in tudi ko bi v II. in I. volilnem razredu razni vplivi določili formalno zmago židovskim liberalcem, bi ostalo vendar resnično, da masa Dunajskega prebivalstva je v nasprotnem, v antisemitskem taboru.

A zmaga Dunajskih nižih množic pomenja mnogo več, nego jednake zmage drugod. Značaj pristnega Dunajskega, torej ariškega naseljenja je silno potrpežljiv, in tudi če trpi veliko škodo, traja dolgo časa, predno se zgane. Dunajčanom mora pri opasni povodnji teči voda uže do grla, predno začnejo misliti na rešitev, in taka je bila v poslednjih dveh desetletjih tudi gledé na židovsko-liberalno gospodarstvo v mestnem sovetu; morali so se milijoni in milijoni zagospodariti; moral se je najlepši del Dunaja požiditi, predno se je porodil in razvil sedanji antisemitizem. Poslednji pri Dunajčanih ni nikaka igrača, zahipna razposajenost ali samovolja, temveč skrajna sila v zaščito gmotnih, duševnih in moralnih interesov vsega ariškega naseljenja cesarske prestolnice. Zato pa bi bilo napačno misliti, da se isto naseljenje udá kakim zvijačam in pritiskom; mišljenje in hrepenenje po preobratu ostane in ne preneha, dokler se ne popravi, kar je pokvarilo in zakrivilo tridesetletno židovsko-liberalno gospodarstvo na Dunaju. To dejstvo Dunajskega antisemitizma je torej mogočna sila, je trdnjava, proti kateri se ne more streljati lehkomišelnó, kakor bi zahtevali židovski novinarski huj-skači. S to trdnjavo mora računati vsak moder državnik, in zato smo dolžni misliti, da vlada ne pojde na limanice židovskih zvijač in suženjskega stremljenja židovske publicistike obeh polovin cesarstva.

Dunaj je Dunaj, in iz tega mesta se širi vsakodobno stremljenje tudi po državi od pokrajine do pokrajine. Ko

je židovski liberalizem v 70 letih omamljal Dunajčane, zaplodilo se je isto stremljenje tudi po vsem cesarstvu. Analognih posledic moremo pričakovati sedaj; kolikor niso nemške in nenemške provincije uže same po sebi in doslej antisemitskega duha, razširi se antisemitizem z Dunaja in se vsled zmage Dunajskih antisemitov, kjer je uže bil, še bolj okrepi in utrdi. Vlade so torej prisiljene misliti, kakó se uravnajo vsled razprostrajočega se antisemitizma, in bila bi največa napaka, to stremljenje kar prezirati ali, kar bi bilo še hujše, celó tlačiti in zatirati. Tega moder državnik ne stori, temveč sprejme sedanji antisemitizem kot nov mogočen faktor v svoje načrte in račune.

Židje pa mislijo drugače. Ravno v dan pred volitvijo 17. septembra je priobčila „Norddeutsche Allg. Ztg.“ članek, ki se obrača proti Dunajskim antisemitom in priporoča, naj bi rajši vladni poverjenik še nadalje vodil krmilo Dunajske občine. Isti velikonemški list je vpliven, uporablja ga tudi vsakodobni nemški kancelar, in zato smo dolžni misliti, da tako glasilo hodi v diplomatske in najviše kroge tudi drugih držav. Židovski listi so kar naravnost namignili, naj bi se pri nas na najviših mestih vpošteval glas tega lista. Iz tega je razvidno, kakó malo je židovskim življem do pravega ponosa in časti samostalnega vedenja naše monarhije. Židje bi torej hoteli, naj bi glasila tujih, če tudi zaveznih držav, kar naravnost vplivala na vlade in najviše činitelje našega cesarstva. Židje morda mislijo, da je naša monarhija uže vazalska država, katerej bi smeli iz drugih držav narekovati vse to, kar bi po ovinkih židovski vpliv zanesel v tuje vplivne liste. Jednako predrzno se vmešavajo madjarski požidjeni listi v notranje stvari naše polovine, in ti so uže po prvem dnevu Dunajske zmage svarili tostransko vlado in najviše činitelje, naj bi pač nikakor ne dopuščali, da bi antisemiti samo začeli gospodariti v Dunajskem mestnem sovetu. Torej madjarski celó vladni listi priporočajo, naj bi se v tostranski polovini rušila ustava in vladalo proti-ustavno jedino radi tega, ker je židovsko-liberalna stranka izgubila večino v Dunajskem mestnem sovetu? Židom pa je bilo prav, da so se z najvišega mesta v smislu madjarske ustave potrdili, n. pr. proticerkveni zakoni v interesu židovskem. Taka je svobodomiselnost židovska; Židje uporabljajo svobodo za se in v tlačenje množic in narodov. Židje poznajo svobodo le dotlej, dokler se morejo kovati zakoni na njih korist in nežidovskemu naseljenju v pogubo. Po taki svobodi so napravljeni mnogi zakoni v obeh, sosebno tudi v naši polovini cesarstva, to pa le zato, ker so v svoj čas židovski liberalci imeli večino in odločilni vpliv.

Umevno je, da se penijo Zidje od jeze radi zmage antisemitov; saj so z dosedanjim gospodarjenjem v Dunajskem mestem sovetu grabili milijone, zidali so in še zidajo stavbe in podjetja, ki jih oddaje mesto; vse to jim utegne antisemitizem odvzeti. Zato žugajo, da ne bodo dajali več denarja na posodo in prorokujejo gospodarstveni propad Dunajskemu mestu. S tem Zidje sami razkrivajo, da vsa denarna spekulacija je bila doslej na Dunaju v židovskih rokah, in imajo v svoji oblasti uže tudi veliko trgovino in veliko obrt.

V resnici se je zunanost Dunaja poslednjih 20 let izpremenila takó, da so stare, imenitne in najboljše ulice in trge židovski podjetniki prezidali ter palače in druga velikanska poslopja spravili v svojo last pa napolnili s svojo veliko obrtjo in trgovino. Židovskim podjetnikom je bilo do tega, da se Dunaj poveča dalje in dalje, oni so pokupili zemljišča po ceni ter jili prodajajo sedaj drago, oni zidajo v novih okrajih in dobivajo milijone dobička. Dunaj je židovskim spekulantom nekaj takega, kakor je bil stari Egipet v dobo Jožefa in Mojzesa, in ker je požidjenje vsega delovanja in barantanja na Dunaju uže preočitno in preveliko, boji se skupno Židovstvo, da bi ga naposled tudi odtod ne pregnali Dunajski, le prepotrpežljivi Egipčani. Zmaga antisemitov napoveduje židovskim velikim in malim barantačem boj in novo razdobje, in ker se ta zmaga opira na maso ljudstva, ne more židovska žurnalistika drugega, kakor da kliče vlado in policijo na pomoč; ker pa vlada ne more prezirati novega činitelja, kaže se, da je antisemitska zmaga vendar nekoliko potrla visoko nošene glave hebrejskega rodu.

Ko bi židovski element imel mase za seboj, kakor jih nima sedaj, začele bi takoj hebrejske novine hujskati iste mase proti višim slojem in v obče navzgor, in vlade bi bile pri takem položaju v večih skrbih. Takó terorizujejo z delavskimi masami tudi židovski agitatorji požidjene socijalne demokracije. Pri Dunajskih množicah pa je sedaj ravno narobe; one se obračajo proti Židovstvu in za njimi gredo bolj in bolj tudi srednji in viši sloji. Židje torej ne mislijo s hujskanjem, izdajanjem in ovajanjem na zgorej nič odločilnega ali vsaj trajnega ne doseči. Dr. Lueger je pač v večer zmage sicer rekel, da na zgorej se bolj boje Judov, nego se jih bojé množice; no tudi na zgorej bi bil sedaj vsak strah neumesten. Da, vlada ima malokedaj ugodniše položaje od sedanjega; kajti mase naseljenja so jednega in istega duha, in ta masa more biti v največo moralno in dejansko oporo nasproti židovskemu terorizmu, ki se razkriva v vsakovrstnih in mnogoterih grožnjah. Dunajske množice volilcev, za katerimi so še širše množice poštenega, marljivega naseljenja ne hrepené po velikih preobratih in so torej pohlevniše, nego po socijalni demokraciji zavedeni delavci; proti Dunajskim antisemitom ni potreba nikakih bajonetov in orožnikov; z njimi se dá vse mirno in z razumom pobotati. Ali bi bilo torej modro, poslušati glasove židovskih siren, katere odrekajo antisemitskim izvoljencem sposobnost za občinsko upravo, predno se jim je dala prilika, da pokažejo, kaj morejo in česa ne zmorejo? Antisemiti dosežejo ustavnim potom večino v mestnem sovetu; modro je vendar le to, da se jim po isti ustavi dá svoboda za delovanje; ali so sposobni ali ne, o tem nima soditi židovska žurnalistika; sodili bodo zopet le volilci. O židovsko-liberalni stranki vé sedaj ves Dunaj, kakó je gospodarila več desetletij; jednako naj se dá svoboda in čas antisemitskim zastopnikom, in oni v krajši dobi dokažejo svojo sposobnost ali nesposobnost. Dr. Lueger sam

je v dan znage rekel, da, kar je popačilo gospodarstvo židovsko-liberalne stranke v 30 letih, ne dá se popraviti takoj, treba je časa in potrpljenja. In če so tudi med sedanjimi antisemiti kakí bolj nemirni ali manj sposobni elementi, pridejo za njimi uže sposobniši in bolj dozoreli nasledniki; saj je tudi židovsko-liberalna stranka izpreminjala svoje občinske svetnike in župane ter metala črez prag vse tiste, ki jej niso biti po volji, tudi če so bili drugače kapacitete v svojih strokah.

Naposled pa je pravično in spodobno, da v prvem in prestolnem mestu krščanskega cesarstva, in mestu, v katerem samem je velika večina krščanskega naseljenja, upravlja občinsko gospodarstvo večina krščanskih zastopnikov. Ako je še kaj krščanskega čustva v ariškem naseljenju, mora uže iz tega vzroka želeti, da gospodari samo, ne pa po semitskih vsiljencih, ki nimajo domovine, ki temveč lazijo od kraja v kraj, iz mesta v drugo mesto, kakor jih vlečejo njih gmotni niteresi.

Dunajsko naseljenje je v istem gmotnem interesu samo sebi dolžno, da se daje zastopati le po ariških mestnih svetnikih in tudi drugovrstnih zastopnikih. Saj tudi ko bi bogateli ti ali oni iz njih srede, oni niso nomadi, temveč ostajajo doma, in z njimi ostaje v mestu tudi bogastvo in zaslužek, ki ga imajo delavski stanovi od njega.

Razne nemške stranke, nacijonalne, krščansko-socijalistiške in konservativne so na pravilnem stališču, da so se po robu postavile židovsko-liberalni stranki, in neke češke skupine so bile premalenkostne in kratkovidne, da niso stopile v tem slučaju v združeno postopanje proti semitski stranki. Da so krščanski socijalisti neugodno izražali se proti Čehom, je to umevno; ker so bili pod pritiskom nemških bolj nestrpnih nacijonalcev; Čehi Dunajski bi bili morali to počevati ter ne radi tega postopati na svojo roko. Dovolj je za sedaj, da Židje, nemški liberalci in antisemiti raznih barev priznavajo vpliv Čehoslovanov ob volitvah; poslednji doslej niso organizovani, so tudi brez pravih vodij, in uže radi tega bi ne smeli cepiti svojih glasov. Čehi so uže s tem, da jih priznavajo vsaj ob volitvah, nek faktor na Dunaju, drugega pa sedaj ni zahtevati od njih, dokler se ne bodo bolje zavedali v množicah, in dokler se vsled večje zavesti ne bodo organizovali ne le bolje, ampak v obče, ker doslej se ne more govoriti o kaki organizaciji med njimi. To, da so Čehoslovani postavili par svojih kandidatov, jim nakoplje le nevoljo od krščanskih socijalistov in še večje zasmehovanje od nemških nacijonalcev.

Stvar mora biti vendar jasna, da nemški liberalci požidjenega mišljenja niso bili nasproti Čehom in Slovanom v obče nikdar milejši in nestrpniji, nego druge nemške stranke. Tista finesa, ki židovsko liberalno stranko razločuje od mnogokrat brutalnega vedenja in postopanja nemških nacijonalcev, je v obče in Slovanom še posebe opasniša, nego pa cepec Schönererijancev raznih nijans. Nobena stranka ni zasekala Slovanstvu avstro-ogerskemu toliko hudih ran, kakor židovsko-liberalna. Židje po svojih novinah teptajo v blato največi narod slovanski in mu s tem neizmerno škodujejo. Nobena stranka ne izdaje drugih strank in po celih narodov toliko, kakor židovsko-liberalna po svojih novinah, in avstro-ogerski Slovani čutijo vsak dan strup, ki se izliva iz središč in ob periferijah na slovanske stranke in narode. Noben narod nima toliko vzrokov, razlogov in povodov obračati se z gnjusom proti židovskim novinam, kakor slovanski narodi, in iste novine so glasila nemško-liberalne stranke tu, kakor madjarsko-liberalne stranke tam. Slovani se

niti za trenotek ne morejo in ne smejo nikdar pomišljati, s katero nemško ali v obče neslovansko stranko naj potegnemo ob določenih prilikah; hujših nasprotnikov Slovani niso imeli in ne bodo imeli, nego so liberalci, ki hodijo po potih židovskega liberalstva.

Tako liberalstvo koplje propad slojem in narodom, in takega liberalstva se je treba Slovanom bati še bolj, nego Nemcem ali drugim narodom. Nemci liberalnega duha so uporabljali Žide proti drugim narodom, dokler se niso zavedeli, koliko jih stoji taka pomoč. Sedaj se pa takisto sami otresajo židovskega življa. Vprašanje je, ali bode v Slovanih toliko kreposti, da odstranijo tudi oni židovski vpliv v politiki, socialnem gospodarstvu, znanosti, literaturi, umetnosti in v vsem javnem življenju? Židovski vpliv prodira med malimi slovanskimi narodi zlasti na Balkanu in v obče na slovanskem jugu, v tem ko je provincije nekdanjega poljskega kraljestva spravil v propad, iz katerega se poljski narod v celoti ne izkoplje menda nikdar več.

Ako so se celo mehki Dunajčani nemške in ponemčene krvi začeli zavedati opasnosti židovskega gospodarstva in vpliva, odstrani ga toliko laže nemški narod poprek. Nemški narod bi moral ostati Slovanom v zgled ne radi tega, da je rabil Židovstvo proti Slovanom, temveč radi spoznanja, da ariški narodi morejo razvijati in krepiti se brez vsake pomoči od židovske strani.

Zmaga Dunajskih antisemitov kaže na rastočo zavest, da je ariškemu naseljenju le v škodo, ako se mešajo židovski elementi v njegovo gospodarstvo in v obče v njegovo notranje življenje. Naj bi se ta zavest širila dalje in dalje v naši monarhiji; to bode njej le na korist, ker potem nastopi zopet doba solidnega dela in poštenega delovanja in pravičnejšega tekmovanja med narodi. Židovska trgovina v družbi z židovsko veliko obrtjo je zmanjšala kredit avstro-ogerskih izdelkov v zunanjih državah, sosebno na Balkanu, in zunanji naš minister grof Goluchowski bode imel obilo posla, predno pridobi našemu izvozu zopet stari kredit; v židovski spekulaciji je mogel pač uže zaslediti jeden glavnih vzrokov, da tuje industrialne države izpodmikajo tla naši, poprej toliko čislani zunanji trgovini.

Monarhija naša se sama oddahne, ako začnejo narodi dosledno in vstrajno postavljati se na svoje noge ter odstranjevati silo židovskega podjetništva in kapitala. Nacionalne stranke raznih, zlasti gospodovalnih narodov je popačilo najbolj židovsko novinstvo, ki je začelo hujskati narod na narod, stranko na stranko; novine tudi gospodovalnih ariških narodov bi začele v drugem tonu pisati, ko bi se jedenkrat uničil ali tudi le zmanjšal vpliv židovske žurnalistike. Poslednja je provzročila, da po novinah kar divjajo stranke in frakcije med seboj. Židovske novine so zasejale take nazore med ariške narode, kakoršnih bi se bili poprej sramovali uže po svoji naravi. Sedaj pa so uže same ariške novine tu pa tam popačene, da ne vedo več, kaj je domače, kaj tuje, specifično židovskega izvora.

V političnem, v nacionalno-politiškem, v socialno-gospodarstvenem, literarnem in umetnostnem pogledu bode boljša, da bode dajal Dunaj zgled, kako naj se slabši dolgotrajni mogočni in opasni vpliv tiste židovsko-liberalne stranke, katera je doslej odločevala v Dunajskem mestnem sovetu in Dunajskem osrednjem parlamentu. Dunajčane so dolžni podpirati v njih sremljenju ne le Nemci, temveč tudi drugi narodi, sosebno pa slovanski. Potem bode jeden činitelj manj, ki zavira sporazumljenje med narodi

in pravilno razvijanje vsakega naroda našega cesarstva. Narodi si bodo bolj na jasnem gledé na sposobnosti, moč in vrednost, in takó se morejo vsi narodi sosebno eisilivske polovine radovati zmage Dunajskih antisemitov, katera naj bi pričela novo dobo k preobratu na bolje.

Strašilo panslavizma.

Svoj čas je nemčurska — sedaj pa latinizatorska stranka porabljala „panslavizem“ v Slovencih v strašilo in v denunciacije. Mi pa smelo trdimo, da panslavistov v političnem pomenu besede med Slovenci ni in tudi biti ne more. Kako bi neki mogli biti v samo in vseslovanski državi, ko smo krog in krog obdani in obkoljeni od tujih narodov, ki so vendar vsi v naši monarhiji? Ako si pa želimo zveze vseh slovenskih dežel, da, ako bi si tudi prizadevali za združenje s Hrvati, s tem še nismo absolutno ničesar zakrivili. Vlade in sisteme se menjajo, in nikdor ni tako neumen in tako hudoben, da bi onega, ki nasprotuje vladajoči stranki, zato obdolževal izdajstva. Potem bi bila vsaka opozicija nemožna in absolutizem v rokah slučajne večine. Samo pri nas Slovenceh skušajo nezrele in nezavedne ljudi preslepiti s takimi manevri. „Hrast se omaja in hrib, zvestoba Slovincu ne gane“. Zvestobo domovini in dinastiji dokazal je naš narod brezštevilne kratki, priznalo se nam je to uže z najkompetentnejše strani, in vendar ne utihnejo klevetniki. Literarni panslavizem! Tudi ta sedaj še ni možen. Kdo pa pozna sorodne slovanske jezike? Jedinó posamičnik, ne vsa inteligencija. Kako bi torej bilo možno, uporabljati, recimo, rusčino za znanstveni književni jezik, ako ne bi bil vsemu razumništvu dostopen? Da pa se posamičniki uče rusčine, kdo bi jim branil, saj se smejo isto tako učiti kitajskega ali pa hotentotskega jezika, ako se jim ravno zljubi.

A vendar simpatizujete s Rusijo, pišete o njej itd. — ugovarja ta ali oni. Gotovo. Zakaj ne bi simpatizovali z bratskim narodom? S tem pa še nikakor ne priznavamo vseh ondašnjih razmer kot najboljših. Zakaj ne bi pisali o njih? Ako se piše o Čulukafrih, zakaj bi se o Rusih ne smelo?

Italijani v naši državi pri vsaki priliki povdarjajo svojo sorodnost z Italijani v kraljevini, Nemci čutijo se jedine z Nemci v pruskonemškem cesarstvu, proslavljajo Bismarcka in Sedansko zmago, — mi jim tega ne štejemó v zlo. A pri nas? Povdarjaj jeden le potrebo, da se Slovani izpoznavajo med seboj, govori jeden o Rusih le brez zabavljic — takoj ga imenujejo „panslavista“ — takoj ga sumničijo in sramoté. Ali ni to žalostno in podlo?

V Nemčiji si je, isto tako kakor drugod, pridobila ruska literatura, zlasti romanopisci Dostojevskij, Turgenjev, Tolstoj — največe priznanje in slavo. Vsak izobraženec pozna njih dela, ki se razširjajo v mnogih prevodih med narodom. Koliko je Slovencev, ki poznajo te pisatelje, nasprotno koliko jih je, ki bi Schillerja ali Götheja ne poznali? In potem, ko največe nasprotniki Slovanstva ne morejo odreči svojega spoštovanja ruski literaturi, naj bi bilo Slovincem zabranjeno njeno izpoznavanje, njeno cenjenje, — ako si nočejo s tem nakopati sumnje „panslavizma“!

No pa saj vemo, da to, kar je trdil nekdanj Dežman in trdi sedaj Mahnič, ni izvor prepričanja — in zato želimo le, da tudi drugi vredno cenijo take nasprotnike.

Dómljub.

Važna naredba za obrtne in gospodarske zadruge.

Bivši pravosodni minister grof Schönborn je letos razglasil važno naredbo, ki se dostaje obrtnih in gospodarskih zadrug, h katerim spadajo tudi slovenske posojilnice in hranilnice ter konsumna društva. Nemška liberalna stranka je vse, kar je dobrega storil ta minister, nalašč in dosledno zamolčevala, in to tem bolj, ko se je ta minister oziral tudi na niže sloje in množice poprek. Čudno je le, da o tu mišljeni naredbi niso poročali niti slovanski listi; vsaj, kolikor je nam znano, so to naredbo prezrli slovanski dnevniki. Zato smo jako hvaležni maloruskemu mesečniku „Hayka“ (Nauka), da je v poslednjih združenih številkah ponatisnila isto naredbo in jej vrhu tega, ker piše tudi za kmetski narod, pridodala jako poljudno raztolmačenje.

Dne 8. junija t. l. je priobčil „Vestnik državnih zakonov“ pod št. 7. naslednje ministersko naredbo:

Naredba ministerstva pravosodja, notranjih del in trgovine v družbi z ministerstvom financij od 23. maja 1895. l.,

dostajajoča se izpremembe ministerske naredbe od 14. maja 1873. l. (V. d. z. N. 71) o zasnovi in vedenju registrov za obrtne in gospodarske zadruge.

Na mesto §§ 2. in 18. izdane ministerske naredbe v izvršenju zakona 9. aprila 1873 („V. d. z.“ Nr. 70) o obrtnih in gospodarskih zadrugah od 14. maja 1873. (V. d. z. Nr. 7.) o zasnovi (napravi) in vedenju registra o zadrugah, stopijo z dne objavljenja te naredbe naslednje določbe:

§ 2.

Vsa v zgoraj omenjenem zakonu predpisana oglašenja o vpisanju v registre o zadrugah naj se stavijo v protokol pri trgovinskem sodišču ali osebno ali pa v obliki, poverjeni (potrjeni) od sodišča ali notarja.

Pooblaščenec so točno takisto dolžni predložiti potrjeno pooblaščenje.

Sodiščno ali notarijalno potrjenje pa ni potrebno, ako se kaže na oglašenju ali pooblastilu firmi predpisani podpis, ali ako se podpisi podpisavših se oseb uže hranijo v potrjeni obliki pri registrskih aktih trgovinskega sodišča.

§ 18.

Pri kontroli oglašenja naj se obrača posebno zanimanje na to, da bi bilo pravo prosilca v doseženje vpisanja bez vsake sumnje, in da bi pristnost priloženih zasebnih dokumentov, potrebnih v ta namen, bila dokazana s podpisi, poverjenimi od sodišča ali notarja.

Vendar pa je v dokazanje sklepa občnega zbora, načelnštva, nadzorništva ali drugega katerega koli organa zadružnega dovolj — ako to ne nasprotuje pravilom — prijavljenje kopije iz protokola, potrjene s firmo soglasno predpisaniju, ako se podpisi podpisavših se uže hranijo pri registrskih aktih trgovinskega sodišča v poverjeni obliki.

Ako poverjeni podpisi niso priloženi po sodnijsko ali notarijalno, je sodišče dolžno preveriti se o pristnosti s primerjanjem s poverjenimi podpisi, hranečimi se pri registrskih aktih.

§. 19.

Kar se pa dostaje notranjega izdelovanja gledé na združne registre, uporablja se smisel pravil, označenih §§ 18—21, potem v §§ 23, 24 in 26, ministerskih naredb od 9. marca 1863 l. (V. d. z. Nr. 27) o izdelovanju trgovinskega registra.

Bacquehem, s. r., Schönborn, s. r., Wurmbrandt, s. r.

Važnost te nove naredbe tiči v razprtih odstavkih, in sicer v 3. odstavku drugega paragrafa ter v 2. in 3. odstavku osemnajstega paragrafa. Važna pa je ta nova naredba radi tega, ker vsled nje so oglašenja za vpisanje v registre bolj prosta in cenejša.

Vsled 3. odstavka § 2. je končno rešeno vprašanje, katero je tekom celih 20 let provzročevalo trgovinskem sodiščem samim mnogo sitnostij po vsej državi, posojilnicam in konsumnim društvom pa velike stroške in veliko izgubo časa.

§ 16. zakona od 9. aprila 1873 l. o obrtnih in gospodarskih zadrugah se glasi: „O členih načelnštva je treba takoj po izvolitvah napraviti oglašenja v registrske zapisnike o zadrugah. K oglašenju treba je priložiti njih legitamacijo. Členi načelnštva so obvezani pred trgovinskim sodiščem svojeručno podpisati se ali pa predložiti svoje podpise v poverjeni obliki.“

Natanko takisto je treba postopati pri vsaki izpremeni v sestavi členov načelnštva ali odločenju namestnikov.“

Ta § zahteva, da bi se členi načelnštva takoj po izvolitvah objavili sodišču, da se zapišejo njih imena in namestniki v registre, in da bi se pri tem oglašenju priložile njih legitamacije, t. j. dokumenti, dokazujoči, da so oni dejansko izbrani od občnega zbora, torej je treba predložiti tudi tisti del zapisnika, v katerem so imena in odgovarjajoče dolžnosti izbranih oseb, kakor tudi število glasov, ki jih je dobil vsak izvoljenec. Nadalje zahteva ta paragraf, da bi členi načelnštva, t. j. vodja, blagajnik in kontrolor, podpisali se svojeručno v prisotnosti sodnika ali pa poslali svoje podpise, poverjene od notarja. Ti podpisi se hranijo pri sodišču v registrskih knjigah.

Vse to se mora ponavljati vsakrat pri izpremeni v sestavi členov načelnštva ali pri določbi njih namestnikov.

Kako pa so posojilnice in konsumna društva doslej izpolnjevala zahteve paragrafa 16.?

Na osnovnem občnem zboru so se pred vsem sprejela pravila, katera so podpisali vsi, ki so se udeležili zbora in s tem pristeli se k členom zadruga. Od tega hipa vsa dejanja zadruga proizhajajo na osnovi pravil, t. j. izberejo se trije členi načelnštva in število členov nadzorništva, kakoršno določujejo pravila. Nadaljnje skrbi nove zadruga so v tem, da brez zamude zapišejo v registre trgovinskega sodišča pravila in člene načelnštva. V ta namen morajo imeti v rokah točen prepis pravil, sprejetih in podpisanih na občnem zboru, in prepis zapisnika občnega zbora. S temi dokumenti odpravijo se členi načelnštva k notarju, kateri potrdi te listine. Notar pa more poveriti le v tem slučaju, ako so členi načelnštva notarju osebno znani ali pa privedejo dva svedoka, osebno znana notarju, in poznajoča osebno vsakega iz členov načelnštva. Ako je opravljeno vse to, poveri notar prepis pravil in zapisnika in takisto podpise členov načelnštva. Poslednji, imajoči vse formalno poverjene prepise in pristne podpise, podajo trgovinskemu sodišču prošnjo za vpisanje pravil, imen, podpisov tudi namestnikov členov načelnštva v registre.

Iz tega je razvidno, koliko sitnostij, časa in stroškov povzročuje vpisanje v registre. Ako so bili po pretečenju treh let stari členi izbrani v novo za ista opravila, ker so se izkazali pošteni, sposobni in nesebični, nastalo je vprašanje, ali je potreba v novo prijaviti se sodišču za vpisanje istih oseb, in ali je potreba na novo poveriti njih podpise. Nekatera sodišča so reševala to vprašanje pritrđilno in so zahtevala ponovljenja vsega tu razloženega na podstavi §. 16., v katerem ni predviden slučaj ponovljenja odbora istih oseb na obrok, ki ga določujejo pravila.

Druga sodišča pa niso zahtevala tega, ker so ostala pravila in opravila oseb ista, in se njih podpisi uže hranijo v registrskih knjigah. To vprašanje pa je končno rešila zgorej navedena ministerska naredba, ki govori, da ni potreba v novo poveriti podpisov, temveč je dovolj prosto prijavljenje, in s tem so posojilnice in konsumna društva oproščena od mnogih osebnih sitnostij in stroškov. „Hayka“ ilustruje to z naslednjim zgledom. L. 1892. je bilo v Avstriji 2339 registrovanih zadrug. Denimo, da 1200 zadrug je izbiralo v novo iste osebe na naslednji obrok, in da je vsaka zadruga potrosila za zapisanje v registre le 20 gld., so skupno razdale ne manj od 24.000 gld., a taki odbori so proizhajali poprečno vsaka tri leta, in iz tega je možno zaključiti, kak dobitnik in pokrovitelj teh zadrug se je pokazal s to svojo naredbo bivši pravosodni minist. r. gr. Schönborn.

Nadaljnje olajšanje je pa v naslednjem. Ako stopi nov člen v načelnštvo na mesto jednega, izstopivšega iz načelnštva pred obrokom iz kakoršnega koli vzroka, ali pa tudi namestnika, pooblaščenega po posebnem poročtvu, ni treba, da bi se oglašanje za vpisanje v registre v novo poverilo notarijalno, ako ostavša dva stara člena načelnštva, podpisi katerih se uže hranijo pri sodišču, prijavita poslednjemu o določenju jednega novega člena načelnštva, in to nadomesča poprejšnje notarijalno potrjenje. K temu preprostemu prijavljenju pri sodišču po ostavših dveh členih je treba jedino priložiti potrjen i podpis novoizvoljenega člena, namestnika ali pooblaščenega; tega pa do novoizdane naredbe ni bilo, kajti prijavljenje o novo izbranem členu načelnštva so poprej morali poveriti pri notarju ali pa pri okrajnem sodišču. Poslednje pa je jako redko in nerado prevzelo na sebe to delo, ker so sodišča tudi brez tega obložena z obilimi opravili. Le tedaj, ako sta iz členov načelnštva izstopila dva člena, takó da ostavši jedin člen nima prava, podpisovati firmo, je treba točno postopati po §. 16. zakona o obrtnih in gospodarskih zadrugah.

Naposled je olajšanje pri sodiščih v tem, da poverjenje sodišču podajanih zapisnikov občnega zbora, pa tudi načelnštva, nadzorništva ni potrebno na osnovi 2. odstavka § 18., ako je točnost prepisa potrjena po obliki, predpisani po pravilih, t. j. po členih načelnštva, podpisi katerih se uže hranijo pri sodišču. Po takem poverjenju zapisnika bode v bodočnosti neizogibno potrebno jedino pri osnovanju zadruge, pri prvih volitvah členov načelnštva in, konečno, tedaj, kedar je v slučaju smrti ali iz kakega drugega vzroka izstopilo toliko členov načelnštva, da število ostavših ni zadostno po pravilih zato, da bi imeli njih podpisi zakonito moč. Ako je pa zadostno število členov načelnštva za podpise, more se v bodočnosti tudi izpremena pravil predložiti sodišču za vpisanje v registre bez notarijalno poverjenega zapisnika občnega zbora in bez potrjenja oglašanja za vpisanje v register.

Razvidno je po vsem tem, da so zadrugam odslej znatno skrčeni stroški, in opravila z oblastimi so postala laža in jednostavniša. Skupno s tem sta npravstveni (moralni) pomen in pa samostalnost načelnštva znatno vzrastla, kajti podpisi členov načelnštva odslej v navedenih slučajih nadomeščajo notarijalno, poverjenje.

Če pomislimo pri tej naredbi, da je bilo treba različnega opazovanja o sitnostih, ki so jih imele doslej obrtne in gospodarske zadruge pri vpisovanju v registre pri trgovinskih sodiščih, potem da je pri rešenju tu razloženega spornega vprašanja pravosodni minister potreboval pritrjenja notranjega in, kar je bilo najbolj težavno, tudi finančnega ministerstva, je pač treba soditi, da je bilo sree grofa Schönborna vneto za blagostanje nižih slojev in širšega naseljenja v občē. Njega, pri vseh neprilikah, se bodo hvaležno spominjali tudi na druge strani. Kakor znano, objektivno postopanje je izumila jedino nemška levica, da bi tlačila toliko laže občē mnenje drugih strank in sosebno slovanskih narodov. V grofa Schönborna so silili dolgo časa, naj bi uvedel subjektivno postopanje, pa takó, da bi ostalo tudi objektivno. On je kazal na opasnost tega zahtevanja, naposled je našel vendar jedin način, vsled katerega sicer ostane objektivno postopanje, ali se zmanjšajo konfiskacije radi tega, ker so državna pravdnštva dolžna dobro premisliti stvar, predno morejo smatrati, da bi bilo vredno postopati tudi subjektivno, vsled česar nastajajo zatožbe pred porotniki.

V političkem pogledu je bil gr. Schönborn za Taaffejevega ministerstva sodeležnik Dunajskih punktacij in njih interpretacij; to mu je skrčilo popularnost pri Čehih. Kar se dostaje pa Slovencev in Hrvatov, spominjajo se ti jako živo naredbe o slovanskih napisih pri sodiščih etc. v Istri in drugod. Minister Schönborn je sam od sebe izprevidel pravičnost take odločbe, in je torej sam izdal naredbo. Da si je nakopal s tem mnogo sitnosti, krivi so drugi, in Slovenci in Hrvati morajo biti le hvaležni bivšemu ministru, in obžalovati, da so nižji sloji in negospodovalni narodi izgubili pravosodnega ministra grofa Schönborna, ki je imel sree za blagostanje nižih in za pravo šibkih. Naj bi mu bilo dano pa po drugih potih delovati blagodejno!

14. IV. 1895 г.

Свѣтлое воскресенье, Свѣтлый ты день души! Всякое—прочь сомнѣнье! Свѣтлый ты, миръ пари!	Что-то мнѣ зазвенѣло Въ сердцѣ такъ радостно! Что-то въ немъ загорѣло Мило и сладостно!
Миръ пусть воскреснетъ, Сердце же оживетъ! Горькихъ пусть духъ исчезнетъ Рой, всѣхъ мирскихъ хлопотъ!	Первая ты плалаешь, Первая, ты, любовь, Сердце перерождаетъ Хоть—на мгновенье вновь!
Дѣтство ужъ воскреснетъ, Радости первый свѣтъ! Сердце мнѣ наполняетъ Радостью твоей привѣтъ!	Всѣ вы теперь явились: Дружба, надежды всѣ! Въ сердцѣ же засвѣтились Въ прежнемъ своемъ огнѣ!
Свѣтлое воскресенье, Свѣтлый ты день души! Всякое прочь сомнѣнье! Свѣтлый ты, миръ, пари!	

Susjed-gradu.

Ko div se dižeš povrh strma brda
I mrko gledaš nad okolinom
I bistrom Savom skute što ti ljubi —
Ko sluge nekoč gospodaru Tvom!

Al' sad te nema! Kamenje se ruši —
I kruti starac ko da suze lije ...
I čovjek tako u starosti plače,
Kad sve se vraća — al' mladosti nije! ...

A ti mi gineš! Izjeda te vrieme
I truže, guje grle Tebe sad ...
Seljaka nekoč tako je cjelivo
Tvoj ljuti bič i njegve, jad i glad ...

Kud nekada se teški čuo jank
Uz kletve Taha gospodara Tvoga,
I nesmiljeno gdje se krvca lila
Bijednog našeg roda seljačkoga.

Kud negda bič je mlatilo seljaka — —
Sad seljak mirno pjesmu svoju poje
I priča djeci o djedova muci
Pa mirno kaže ruševine tvoje ...

Da, krv se lila ... al' iz one krvi,
Što prolila se za dobrobit roda,
Bratinstvo niklo, pravedna jednakost
I ona dugo žudjena sloboda! ...

Al' sad Te nema! Proljeće se javlja
Na novi život sve se iz sna kreće,
I oko Tebe lietaju leptiri
Po zidih Tvojih opet niče cvieće.

Ta sva se zemlja pomladila opet,
I cijeli svijet ko ljubav da je čista —
A ti ko kostur turobno mi stršiš
Ni proljet Te ne oživljuje ista!

Ko kleta spomen davnih već vremena
Ti mrko gledaš nad okolinom
I bistrom Savom skute što ti ljubi
Ko sluge nekoč gospodaru Tvom ...

A' sad te nema! Kamenje se ruši,
I kruti starac ko da suze lije ...
I čovjek tako u starosti plače,
Kad sve se vraća — a mladosti nije.

U Podsusjedu, proljeća 1895.

M. Kalnički.

Ruske drobtinice.

Съ міру по ниткѣ, голухоу рубаха.

V 14. zv. del L. N. Tolstega, kjer je tiskan „Хозяинъ и работникъ“, so zanimive tudi: „Три причы“. Zanimive so posebno za to, ker v teh pričah pisatelj opravičuje neke svoje nazore, radi katerih so ga napadali. V prvi pripoveduje, kako se je na lugu zaplodil drač (trnje), kateri so kosili in tako ga dalje plodili. Svetoval pa jim je moder gospodar, da ne bi kosili drača, marveč ga pulili s korenino. Niso ga pa poslušali, in na travniku je bilo vedno več drača na veliko žalost posestnikov. Tedaj pa jim je pripomnil nek človek svet, ki ga je bil dal modri gospodar (Odrešenik); ali začeli so se mu rogati, da je ohol, da krivo tolmači in kleveče, da sam se je drač. T. misli tu svoj nauk, da se ne bi siloj protivili zlu, kakor uči Jezus. Zlo ima se uničevati s korenino, in sicer s pomočjo ljubezni in razuma. Seveda mu moramo popolnoma pritrčiti.

V drugi pripoveduje, kako so trgovci moki, maslu in mleku pridevali razne primese na škodo zdravju kupcev. Prišla pa je v mesto gospodarica, ki je takoj spoznala to patvaranje in svarila ljudi. Trgovci pa so govorili, da žena govori proti živilom v obče tako, da je lehkoverna množica napala dobro ženo. T. misli tu znanost in umetnost, kakoršni ste dandanes, in pravi, da niste za duševno hrano. Znano je, da so očitali Tolstemu, da on ne umeje znanosti in umetnosti in torej soditi o njih ne sme. A on je na to odgovoril, da sami učenjaki in umetniki neredko isto očitajo drug drugemu. Na to so sodili, da je T. bezumnež in hoče uničiti znanost in umetnost.

Tretja pripoveduje, kako so zašli potniki in se razdelili na dvoje: oni so hoteli iti istim pravcem, drugi pa razkropiti se, da tako najdejo pravi pot. Našel se je pa človek, ki je trdil, da treba najpreje dobro premisliti in potem odpraviti se dalje. Ali rogali

so se mu in smijali. Tako se je godilo pisatelju glede delavskega vprašanja: svetoval je, da o njem dobro pomislimo in potem delamo, a niso ga slušali. On pa pravi na koncu: „Ko bi mogoče bilo še sumnjati o tem, da smo zašli, odnošaj k sovetu, da pomislimo, najočividniše dokazuje, kako beznadejno smo zašli, in kako velik je naš obup“.

Pač ne bode nepristranski človek mogel očitati Tolstemu, da ni iskren in da ne misli globoko, in priznati mora, da je tudi tu srečno pojasnil in branil svoje nazore.

DIJAŠTVO.

Slovenskim abiturijentom.

Le še malo dnij prebivali boste v domovini, po tem odidete v tujino, na vseučiliška mesta, v stanovske studije. Želeli bi, da bi ti, katerim to dovoljujejo njih sredstva, vsaj za par semestrov pohajali vseučilišče v Pragi, kjer bi jim prebivanje v stolici češko-slovanski bilo neprecenljive vrednosti. Večina dijakov slovenskih pojde pa v Gradec ali na Dunaj. Tudi tukaj ne smete pozabiti, da imate kot Slovenci poleg studij za svoj poklic dolžnost, pripravljati se za občo izomiko za to, da boste v poznejšem življenju vspešno delovali za svoj rod. Pri nas potreba je, da vsak skuša storiti kar največ mu je možno; izgovor, da to prepusti drugim, nadarjenjšim in sposobnejšim, je čisto neopravičen. V armadi je tudi le malo viših častnikov, več nižih, a največ prostakov. A kaj bi opravili v vojni samo jedni ali samo drugi? Vsi združeni odločijo zmago, ki je možna le, ako vsak stori svojo dolžnost.

Ako vpoštevamo samo Dunajske dijake, opozoriti jih hočemo in moramo na to, kako mnogo prilike se jim tu ponuja v vsestransko naobraženje, ki je vendar izomikancu potrebno, in katero si — poleg marljivih stanovskih studij — pridobi lahko samo tukaj. Uže življenje v velikem mestu je vse drugačno od življenja v malih krajih ter nudi prilike v izpoznanje raznih ljudskih slojev. Bogati muzeji in zbirke, mnoge galerije slik so vam brezplačno odprti, mnoge razstave in prireditve za majhno vstopnino. Vseučiliška in dvorna knjižnica dajeti svoje bogate književne zaklade v prosto uporabo. Koncerti in gledišča ponujajo izredne umetniške užitke.

Pevci pristopijo naj „Slovanskemu pevskemu društvu,“ ki goji slovansko pesen in je na najboljem glasu, telovadci lahko se vpišejo k „Videnskemu Sokolu,“ da je vsak akademik član „Slovenije“ ali „tehničnega kluba,“ moralo bi biti uže samo ob sebi umevno. Tu ponuja se prilika občevanju s slovenskimi in slovanskimi kolegami. Zlasti za izpoznavanje sorodnih slovanskih narodov in njih teženj pa naporov važni so obiski sej raznih akad. društev. Kdor hoče priti v dotiko z najboljšimi češkimi krogi, in zlasti v zimskem času se zabavati v slovanski družbi ter priti v dotiko z izobraženim ženstvom, vpiše se v „Slovansko Besedo“.

Tako je prilike povsod dosti, samo uporabiti jo je treba. Žal, da je še vedno mnogo dijakov brezbriznih za vse, da ne poznajo o Dunaju nič drugega nego par gostilen in kavaren. Delovati je treba tudi na to, da se število teh skrči vedno bolj, da naposled ne bo nijeden več tako malomaren, temveč da bo vsakdor po završenih studijih imel zavest, da mu je bilo življenje na Dunaju v vsakem oziru plodonosno in mu vedno ostane v najboljem spominu.

Janko Vencajz. *)

Neizprosna smrt uničila je mlado življenje; — sorodniki, prijatelji, domoljubi žalujejo ob grobu Janka Vencajza. Ako motrimo njegovo delovanje v času kratke dobe, ki mu je bila določena v življenje, tedaj šele prav izpoznamo in čutimo, kako bitka in kolika je ta izguba, koliko nadej nam je strtih z njegovo smrtjo.

Janko Vencajz rodil se je v Ljubljani 1. marca 1872. Osnovne šole obiskoval je v Krškem, spodnjo gimnazijo, v kateri je bil vedno odličnjak, v Kranju, Gornjo gimnazijo in zrelostni izpit dovršil je v Ljubljani. Običajno izdajajo gimnaziji na skrivnem svoj časnik, ki je prva vadnica marsikakemu lepemu talentu. Janko bil je marljiv sotrudnik svojodobnemu listu, in gotovo mu se je že tedaj porodila misel na osnovo lastnega dijaškega lista. Marljiv v svojih naukih, omejitel se ni nikakor samo na tē; skrbel je že tedaj za splošno izobrazbo. Uvidel je, da imajo slovenski abiturijenti veliko važnost, da se pripravljajo za svoj poklic in za politiško življenje, uvidel je, da se mora narodna organizacija pričeti pri njih. Pričetkom šolskega leta v 8. gimn. razr. sezval je osmošolce na zborovanje; izvolil se je odbor, njemu na čelu Janko, ki je stopil takoj v dogovor z vsemi gimnazijami po Slovenskem. Pripravila se je tako, po obilem in težavnem delu, prva velika abiturijentska slavnost 1. 1890. Koncert, komers. banket, izlet na Bled, to bilo je vse bolj le dekoracija glavnemu smotru, slavnostni skupščini, kjer se je vršilo pobratimstvo slov. dijakov, kjer so se oduševljali oni za narodno delo. Odslej prirejajo se slovensko-hrvatski abiturijentski shodi redno vsako leto; in da oni niso brez pomena, brez koristi za narodno zavest in delo zlasti ob sedanjih kritičnih časih. — vse to je zasluga osnovevalca teh shodov, pokojnega Janka Vencajza.

Po dovršenih gimnazijskih naukih odslužil je, jednoletni prostovoljec, v domačem 17. pešpolku, ter je postal po dovršenem častniškem izpitu poročnik v rezervi v 79. pešpolku. Pri vojaštvu navzel se je zlasti one močnatosti in one zavednosti svoje časti, ki ga je tako lepo odlikovala od mnogih tovarišev. 1894. došel je Janko na Dunaj in se vpisal v pravoslovje. Pridno obiskoval je predavanja, a zadovoljil se ni s tem, pridobiti si je hotel vseobčo izobrazbo, in baš v to nudila mu je stolica obilo prilike. Zbirke, galerije, muzeji in razstave, koncerti in gledališča so ga vrlo zanimala, a ne omamila; povsod iskal si je pouka in ne samo kratkocajsa. Vstopil je in akad. društvo „Slovenijo“ ter v občevanju in v zvezi s tovariši skušal delovati v prosep dijaštva, v prosep naroda. Hodil je tudi pridno v seje državne zbornice in v dvorni in vseučiliški knjižnici prečital mnogo ur. V „književnem odseku“ „Slovenije“ čital je razprave: „O virih k zgodovini slovenski do l. 1000 po Kr.“ — „O uplivu nemškega prava na slovanstvo sploh in na slovenski narod posebej“ — „Nekoliko zapiskov o našem parlamentu“ — „O razvoju slov. glasbe in dramatike“ — „O M. Pohljnovi knjigi kmetam sa potrebo ino pouk“. A delovanje samo med tovariši bilo mu je pretesno, želel si je širše polje; ni se strašil težav in žrtv, dokler ni v zvezi s tovariši zasnoval „Vesne“, ki naj bi bila lastno glasilo dijaštva. V „Vesni“ je jako marljivo spisoval razne sestavke. Poleg številnih notic so iz njegovega peresa v I. tečaju 1892. zlasti znameniti spisi, ki so motrili žensko vprašanje, n. pr. „Dekliška vzgoja in narod“, — „Naše narodno ženstvo“, — „Ženstvo po naših mestih in trgih“ — ki dokazujejo, kako je bil preverjen o potrebi in veljavi narodnega ženstva in njegove primerne naobrazbe — spisi: „Ljublj. visoke šole“, „Nemščina na srednjih šolah“, „Slovensčina na pravnih oddelkih vseučilišča“ — kažejo njegovo stremljenje k dijaštvu in šolstvu slovenskemu. Pozdravljal je novo osnovano društvo „Sava“ in pisal o pomenu serijalnega društva in nalogi abiturijentov. V II. tečaju 1893. priobčil je novelo „Vera“ — temeljito razpravo „Slov. narod in velike šole“ in manjše, zelo umestne spise, n. pr. „Beseda o našem ženstvu“, „Naša domovina v inozemlju“ in črtice o Ljubljani, gledališču. V III. tečaju hotel je postaviti v (žal, vsled prenehanja „Vesne“ nezavirani) noveli „Mož trpin“ spomenik umrlemu članemu prijatelju dr. Grossu

„Vesna“ našla je toliko klevetanja in nasprotstva kakor noben drugi slov. list. Vsaj ni jedna stranka v domovini ni mogla prezreti samostojnega dijaškega gibanja, — a zlasti Mahničancem to ni ugajalo, in tako pričela se je ona žalostna in sramotna akcija v dijaštvu, ki je vsem še v dobrem spominu. — Vencajz imel je pri osnovi „Vesne“ najblaži namen; bolelo je njegovo rahločratno srce vsa ta intrigantna, vsa ta nepoštena borba, vse to podlo sumničenje in obrekovanje; bolelo ga je, videvšega, da so med dijaštvom samim našle se izdajice narodne stvari, da so tovariši šli za mamonom... a dobra vest in ponos vzdržala sta ga, dokler se ni moral udati premoči, ki je ugonobila „Vesno“ vsled materijalne

strani. — No vse to imelo je svojo dobro stran, da so se razjasnili pojmi, da se je pokazalo istinito prijateljstvo in živo sovražstvo, da so sedaj vsi na jasnem.

„Sava“, osnovana 1892, sicer ni po svoji ideji (ki se je spočela že 1889 v „Sloveniji“) Vencajzovo delo; pripravljali so je uže razni „odseki“; zadnji odsek, v katerem je bil on najdeljavnejši član, oživotvoril je to misel. Bil je Janko tudi temu društvu zvest in marljiv član. — V „Sloveniji“ deloval je posebno mnogo za vredno proslavo 25 letnice, trudil se za dostojno izvršitev koncerta in spisal obširno „Spomenico“. To delo stalo ga je ogromno truda, preiskoval je vire, knjige in časopise, pregledal društveni arhiv in zapiske, pozvedoval pri bivših članovih, nabral si tako ogromno gradiva, katerega je le malo mogel obelodantiti v knjigi. A namerjal je sčasoma pisati na podstavi tega popolno zgodovino slovenskega dijaštva.

Tako marljivo, tako plodonosno deloval je v prosep dijaštva, v čast naroda!

V „Slovenskem Svetu“ priobčil je spis „Naše posvetno razumnost in akadem. mladež“ — in črtice o zgodovini dijaštva: „Dijaški pobirki“, itd. — V „Slov. Narodu“ napisal je dve novelici, priobčeval poročila iz državne zbornice, glasbene ocene o koncertih, zlasti onih „glasbene Maticice“, katerej je bil zvest član. — poročal o veseljakih itd. Omenimo naj še njegov uvodni članek kot pozdrav k shodu zaupnih mož v Ljubljani, pri katerem je bil kot zastopnik dijaštva, in od katerega si je obečeval mnogo, a bil žalostno razočaran.

A novela je še mnogo, mnogo. Dovršil je popolen libreto za narodno opero, „Mrtvi ženin“, posnel je snov po neki Zschokkejevi noveli in bil tudi radi vglasbljenja v dogovoru z g. skladateljem V. Parmo. Nadejam se, da se uresniči njegova namera! Zbiral je gradivo za velik zgodovinski roman, kateri je namenil „Lj. Zvonu“; — proučeval zgodovino slovenskega prava in socialna vprašanja; zlasti pa pečal se z dnevnimi in politiški vprašanji. Namerjal je, posvetiti se politiškem življenju in tako delovati za svoj narod.

Za Boga, kako je mogel toliko storiti mladenič, ki ni imel niti 24 let? Res, neutrudna pridnost, jeklena vstrajnost in nenavadna nadarjenost združile so se pri njem, in jedino vsled tega je mogel tako vspevati. Poznal ni miru, ni počitka. Ker je o počitnicah preživel največ v Št. Vidu, osnoval, je ondi bralno društvo, kateremu je bil voljen podpredsednikom; bil je temu društvu tudi pevovodja. Tako je tudi poletne počitke porabil v narodno delo.

Pokojni Janko pa ni deloval samo s tem, kar je storil sam, on je vedel in znal pridobivati za svoje ideje somišljenikov, on je vzbujal in oduševljal za delo tudi svoje tovariše. In tako stekel si je posredno tudi mnogokako zaslugo, ker je marsikako delo tovarišev nastalo jedino le na njegovo inicijativo.

Bil je jako ljubeznjiv in večč finega vedenja, saj je imel kot sin odličnih roditeljev (oče mu je c. k. dež. sodn. nadsvetnik) pristop v najboljše kroge. In ker je tudi skrbno pazil na vnanost, vplival je tudi s tem dobrodelno na mnogokoga, ki je bil dotlej celo ponosen na svoje hribovstvo. Zelo ga je bolelo, da se prezira slov. dijaštvo, a uvidel je, da si je to največ zakrivilo samo s svojim vedenjem. Nagovarjal je torej mnoge k vstopu v najodličnejšo Dunajsko češko družbo „Slov. Besedo“. — Uvesti je hotel med dijaštvo pravo pobratimstvo in strogo organizacijo; žal, da se mu je v to svrhu zdela najprimernejša osnova po vzgledu nemških dijaških zavez.

Tako nam je bil Janko vzor dijaka, prijatelja, narodnjaka. Izpoznal in pobratil sem se z njim po njegovem dohodu na Dunaj, obečeval zelo mnogo in zaupno z njim; imel sem prilike dovolj, izpoznati njegov blagi značaj, njegovo neomadeževano čast; imel sem priložnosti, da sva si razkrila mnogo namer, mnogo teženj.

Zaupala sva si mnogo, snovala mnogo idej, razkrila si marsikako misel o narodnem delu. Reči moram, da nobena ura v pogovoru z njim ni bila neplodna. In uprav, ker sem ga izpoznal do cela, smelo trdim, da je imel tako lep in krasen značaj, kakoršnih, žal, tako malo nahajamo na svetu.

Kako nas je iznenadila vest o smrti Jankovi! Bolan bil je v vsem 16 dnij. Sprva mislili so, da je dobil malarijo, ker je imel uže parkrat tak napad, a k prehladu pridružila se je epidemična griza. Zavedal se je do zadnjega, dasi ga je bolezen oslabilo izredno. V ponedeljek, 2. septembra t. l. o poludne, izdihnil je svojo dušo.

Prijazni Šent Vid na Dolenjskem ni še videl tako veličastnega pogreba, kakor je bil Jankov v sredem potem. Ko se je blagoslovila krsta na domu, šel je sprevod v cerkev, kjer se je darovala peta maša zadušnica; in po maši izročili so rajnega materi zemlji. Pri pokopu zastopana so bila društva: „Sava“, „Slovenija“; odbor in zbor „glasbene Maticice“, „bralno društvo“ in „gasilno društvo Št. Vidsko“, „Slovenski Narod“, vsi po deputacijah in z vencji, katerih vseh bilo je 31. Znanecv in prijatelj, velikoslovec, vojaštva udeležilo se je mnogo pogreba. Tovariši in prijatelj V. Ravnhar govoril je po odpeti žalostinki ob gomili, naglašajoč, kaj je izgubila v umrlem njegova rodovina, kaj tovariši in prijatelji, kaj domovina. „Od zore

*) Za nekatere podatke, zlasti o gimnazijski dobi in o pokopu, zahvaljujem presrečno svoja prijatelja, g. Vladimira Ravnharja in g. Frana Govčarja.

do mraka je delal, delal v prvi vrsti za svoj poklic, ker je vedel, da s tem dela za svoj narod... Orisal je potem govornik ob kratkem pokojnikove zasluge in sklenil: „Dasi pa ničesar ne more nadomestiti izgube njegovi rodovini, vendar jedno tolažbo jej lahko dam: mi vsi, ki smo poznali pokojnika, se pridružujemo Vaši srčni tugi, nam vsem ostane v nepozabni ljubezni“. — In „Sl. Narod“ priobčil je isti dan lep nekrolog iz peresa pokojnikovega tovariša in prijatelja F. Govekarja.

V kratkem, bez vsakega lepotičja, opisal sem pokojnikovo delovanje. To je zanj najbolj časten spomin, tu ni mi treba nobenih besedij v dopolnilo. — Bodi on zgled delavnosti in rodoljuba vsemu slovenskemu dijaštvu; nam pa, ki smo ga poznali in ljubili, ostane nepozaben zlasti tudi vsled svojih lepih duševnih lastnostij. In uprav za to nam je njegova izguba tem bolj bitka, — njegov spomin tem bolj svet. Redkokdo pač bi bil bolj opravičen verovati v istinitost Horacijevoga izreka „Non omnis moriar,“ nego naš pokojni Janko.

Fr. Göstl.

ŽENSTVO.

Slovenska žena.

Žensko vzgojo je treba urediti tako, da osrečimo ženo.

Ali pa so naši rojaki skrbeli, da bi v renici osrečili ženo? Nikakor ne! Iz srede nobenga naroda ne izhaja toliko služkinj nego iz našega.

Kaj smo zares tako siromašni? Razun hčera imovitih posestnikov morajo malone vse na tujem služiti. Zemlja naša je lepa in bogata, lahko nas preživi; kar jej nedostaje, si pa lahko takó uredimo, da bodo naša dekleta doma si služile vsakdanjega kruha.

Le pogledimo druge narode; ako uže morajo njih hčerke služiti, ne bodo nikdar opravljale najnižega dela, marveč bodo v taki službi, kjer bodo vsaj čislane, in njih delo ne bode jih poniževalo do najpreprostejše dekle. Malokatera je naših deklet, da se je po lastni pridnosti pospela nekoliko više od najniže dekle. Kaj ne ponižuje to naš narod? Kaj ne kažemo svetu, da smo na zelo nizki stopinji omike, ker se ne brigamo za naše žene? Saj je tudi žena člen naroda, torej kot taka ima pravico do više omike, katere jej ne smemo kratiti nikakor, ako se hočemo pospeti do narodne prosvete. Hčere imovitih naših rojakov imajo tujo vzgojo, ker se jim krati domača; od teh je malokatera naša. Ravno tako je pri srednjem stanu. Zaprta jim je vsaka pot do narodne vzgoje, njej je tuje vse, kar blaži in povzdiguje pravega Slovenca. One ne morejo čutiti, kar čuti prava hčerka naroda. Možne so izjeme, ali, ako so, so jako redke. Mnogo boljše so učiteljice, ker učiteljica se vzgaja za narod, kot taka mora poznati njegove težnje, da postane res prava vzgojiteljica. Zato pa vidimo, da ravno učiteljica je najzavednejša Slovenka. Le žal, da jim njih skromna plača ne dopušča, da bi se mogle kaj žrtvovati. Ako se hoče učiteljica izobraževati nadalje ter podpirati slovensko književnost, prisiljena je, od ust odrgati si, to je res hudo. In vendar noben stan ne podpira toliko slovenske književnosti, kakor učiteljski. Vsak boljši grizljeji si odtrga od ust, samo da podpira vsako novo podjetje ter si naroča knjig, da s tem koristi več kot po svoji moči. Da, učiteljski stan je najpožrtvovalniši, ker vsak drugi stan podpira laže nego učiteljski.

Ali vrnimo se zopet k ženi. Rekla sem, da najboljše vzgojo pridobi si pri nas učiteljica. Vse pa vendar ne morejo biti učiteljice! Kaj torej pa z drugimi Slovenkami? Pri sedanjih razmerah jim ne ostane drugega, nego

služiti. In to kaže večini naših deklet. Da, služiti, to je postalo uže nekaj „sport“ na Slovenskem! Ne samo hčerke ubožnih roditeljev služijo po mestih, marveč celó hčere posestnikov, tako da smo res postali še v posebnem smislu „sluge narodov“.

In vendar bi se lahko tako ukrenilo, da bi ne bilo treba našim dekletom hoditi v mesto, ako bi se jim delo priskrbelo doma. Osnovati bi se morala v vsakem večem kraju, n. pr. „čipkarska šola“, kjer bi deklice, zvršivše ljudske šole, vadile se v tej obrti. Čipkarska obrt je jako razširjena, donesla bi deželi lepih novcev ter bi ubranila našim dekletom, da bi se ne selile v takej množini na tuje. Ne samo da kmetu bi bilo s tem pomagano, ker imel bi vse moči za obdelovanje polja doma; marveč bi koristili s tem tudi deklicam samim ter bi jih obvarovali duševnega in moralnega propada.

Ne bodem opisovala, koliko naših deklet leto za letom propade нравstveno, ker nimajo nikogar, ki bi se pobrinil za nje ter jim svetoval. Mlado neizkušeno dekle pride v mesto. Prepuščeno je samo sebi, in ako je še lepe zunanosti, pretijo jej nevarnosti od vseh strani. Treba jej je krementega značaja, globoko vkorenjene pobožnosti, ter mora biti oborožena s ščitom sramožljivosti, da ne omaga v vednem boju. Ako bi vedele naše matere, kaka nevarnost preti njih hčerkam, gotovo bi jih ne pošiljale tako lehkomišleno v Trst.

Zato pa je dolžnost vsakega zavednega Slovenca in vsake zavedne Slovenke, ovirati, kolikor je možno to čim dalje prodirajočo bolezen hrepenenja po mestu. Ali je naš kmet kaj boljši, od kar zahajajo naša dekleta v tolikem številu v Trst? Nikakor ne. Polje je slabo obdelano; zato so pa tudi poljski pridelki slabi. Za dekleta pa tudi ni nič bolje, kajti, kar zasluži, blizo vse porabi za obleko in obutev, tako da jej malo ali nič ne ostane. Tudi v narodnem pogledu imamo ogromno škodo; malokatero naših deklet, ako je več časa v mestu, ostane zvesta hči domovini. Malone vsaka se potujči ter vzgaja slovenske „renegate“, kateri delajo sramoto nam samim in skupnej domovini ali očetnjavi. Zato pa, dragi rojaki, preprečite to zlo; vsak naj se trudi, da naše žene bodo smele meriti se z ženami drugih narodov, ker, bodisi bogate ali uboge, so hčere matere Slovenije, in kot take imajo pravico, popenjati se kviško, in dolžnost nas vseh je, podpirati, jih ter svetovati jim, ako hočemo, da se bode našim potomcem godilo bolje, nego nam.

Zmagoslava.

Spomini na X. veliko skupščino družbe sv. Cirila in Metoda.

Lep poletni dan je bil, ko sem se z jutranjim vlakom dne 7. avgusta 1895. l. odpeljala iz metropole kraške, proti beli Ljubljani. V kupeju sem se res dolgočasila. Dasiravno je bil polen, nisem imela osebe, s kojo bi govorila. Bilo je nekaj agentov, nekaj nemških gospej, katere so se iz Pulja peljale v Gradec. Zrla sem pri oknu v daljavo, kjer sem si ogledovala našo slovensko zemljo. Premišljevala sem naslednji dan 8. avgusta ter sem si v duhu predstavljala starodavni Kranj, mesto, katero si je naša družba sv. Cirila i Metoda izbrala letos, da bodemo posovetovali se o prevažnih točkah preznamenite družbe. Potovanja mojega je bilo kmalu konec, ker sprevodnik je zaklical: „Ljubljana“, in vesela sem skočila z neprejetnega voza. Zalostno sem letos stopala po Ljubljanskih ulicah. Ganilo me je, videčo ruševine središča naše Slo-

venije. Tako sem prehodila večino mesta, obiskala sorodnike in prijatelje ter na večer šla s sorodniki k Perlinecu, kjer se je zbralo lepo število skupščinarjev. Pevsko družtvo „Ljubljana“ zabavalo nas je z lepimi skladbami, a St. Jakobske - Trnovske Slovenke prodajale so lepe narodne kokarde z napisom: „Za narodova prava, Vsi trdno bomo stali, Kot stari Kranj na skali“.

Č. družtveni blagajnik g. Koblar pozdravil je z lepimi besedami došle skupščinarje. Dobro smo se zabavali, pozno v noč. Uže pred 7. uro zjutraj, dne 8. avgusta, zbralo se nas je lepo število skupščinarjev na južnem kolodvoru v Ljubljani. Presrečno je bilo svidanje čez leto in dan pri vseh, posebno pri Litijskih in Ljubljanskih Slovenkah. Tu smo se sešli naših podružnic zastopnik in dve zastopnici. Nebo je bilo uže z oblaki prepreženo, in ko smo bili na postaji „Medvode“, začelo je deževati. Pri vsem tem bili smo dobre volje in smo se takó približevali zaželenemu Kranju.

Ko se je vlak ustavil na Škofjaloškej postaji, iznenadilo je nas nepričakovano pokanje topičev in živio — klicanje. Na vsaki postaji sprejemali smo nove sopotnike. Med sviranjem godbe in gromovitimi živioklici, ustavil se je vlak na Kranjski postaji. Tu je bilo zbranega mnogo občinstva. Godba, narodna družtva z zastavami, ognjegasci, mnogo gospodičen, koje so nas obdarovale s krasnimi šopki svežih cvetlic. Tu so se vrstili pozdravi za pozdravi, in g. prvomestniku poklonila je v imenu Kranjskih slovenk gdča. Šavnikova prelep šopek. Na tem sprejemu se je g. prvomestnik z jako lepimi besedami zahvalil. Na čelu zastave z godci in ognjegasci, odrinili smo s kolodvora čez most v Kranj, kjer so nas z živio-klici in s cvetlicami z oken sprejemale zavedne Kranjice in vrlji Kranjci. Pri slavaloku v mestu bil je pozdrav Kranjskega g. župana, med tem smo pa, dasi v dežju, pripenjale narodne trakove vsem, koji jih niso imeli. Na to dospemo v hišo g. Petra Majerja, kjer se je imelo vršiti zborovanje in banket. Ko smo se okrepečali nekoliko, odšli smo v veliko i krasno cerkev. Tu je ob 10. uri bila sv. maša, pri koji so prelepo peli tamošnje pevke i pevci. Veličastno se je glasila pesem o sv. Cirilu in Metodu, da smo kot začarani poslušali milodoneče glasove. V globoki, pobožni molitvi, smo klicali ss. brata, naj blagoslovita naš trud, naše delovanje, naj nas okrepi, da bodemo vedno tako vstrajno in jedino delovali v korist njezne naše dece in premile nam domovine.

Po službi božji odšli smo v prostorno i lepo čitalnico, kjer se je vršilo zborovanje. No zborovanje so opisali uže drugi. Dodam le, da najveselejšje je bilo poročilo blagajnikovo, ki nas je potolažil, da ravno v isti dan, 8. avgusta, je vdobil toliko v svojo blagajno, da družbi ni mnogo škodoval letošnji potres. Zanimivo je bilo tudi, da smo se ženske letos posluževale volilne pravice. Res, zmaga je bila naša.

Na vrtu, do cela okrašenem z zastavami i podobami, pripravljen je bil za vse nas banket. Tu smo se najbolj zabavali. Govorniki so tekmovali med seboj in, hvala, tudi nas žensk niso pozabili. Č. g. Koblar napil je nam ženskam in našemu delovanju. Govorile ste tudi dve ženski. Najbolj nas je zabaval č. g. govornik dr. Medved iz Maribora, kateri je s svojo duhovitostjo in s svojim humorjem napravil poseben vtis na prisotne. Rodoljubke so pa med banketom prodajale narodne trakove in verze s sladčicami ter tako družbi pridobile lepo vsotico.

Po banketu, šli smo nekateri skupščinarji ogledat si mesto in pokopališče, kjer počivata dva velikana naša,

Preširen in Jenko. Solza se mi je pri skromnem spomeniku Preširnovem udrla iz očesa, videči, da pod tem kamenom počivajo ostanki tistega, katerega duh ne izginje nikdar iz slovenske literature, slovenske poezije. Videla sem ga v duhu, kako je trpel; le jedna želja se mu je jedino spolnila, da truplo v domači mu zemlji leži. Po tihi molitvi za dušo njegovo, dela sem k spomeniku par šopkov svežih cvetlic ter s tem cvetjem v znak hvaležnosti odličila skromno gomilo. Jednako polita stala sem pred Jenkotovim spomenikom. Oba ta dva prvaka slovenske poezije v najlepší dobi svojega življenja vlegla sta se na veke k počitku! Koliko bi še lahko delovala v korist domovini! Še jeden pogled na gomili, in odšla sem s pokopališča, noseč v svojem sreću nekako tolažilo, da sem zrla zemljo, v koji v Bogu spita naša ljubljena.

Ne daleč od mirodvora proti Cerkljam, ogledali smo si znamenit, železen most, vodeč čez Kokro. Groza obide človeka, ko pogleda z visočine v globino, kjer se počasi vali reka proti bližnjemu mlinu, ki v globokem kotu svojo kolo vrti. Ne pozabim tega prizora nikdar. Škoda, da nisem slikarica, povzela bi s tega mosta marsikatero krasno mesto.

Kranj ima tudi lepo „Zvezdo“, kjer se človek lahko odpočije pod senčnatim drevjem na klopici. Pri 8. uri zvečer korakali smo veselo za godbo na postajo, od tam na vlak, kjer smo se pri bengaličnem svitu presrečno pozdravljali, kličeč si na svidanje pri bodoči veliki skupščini. Mi smo pa iz starega mesta Kranja nesli prelepe spomine in tolažilo, da Slovenci še živimo, da delujemo narodu v prospéh. Po 9. uri pripeljal nas je vlak na Ljubljanski kolodvor, kjer smo se razšli s presrečnimi pozdravi.

Drugi dan po skupščini ostane mi tudi v nepozabnem spominu. Čast sem imela, ogledati si atelier prve slovenske slikarice gdč. Ivane Kobilice. Občudovala sem prekrasne umotvore, nepopisno lepe portrete i slike, da sem pred vsako postala kakor zamaknena. Vredna je gdč. umetnica vsem Slovincem v priporočilo, naj jo podpirajo v njeni umetnosti, da ne bode jej treba v tujini iskati kruha. Popoludne istega dne napravile smo z nekaterimi Ljubljanskimi rodoljubkami izlet na Rožnik. Tam smo spodbujale druga drugo k narodnemu delovanju. Med šalo in humorjem, šle smo na večer s hriba v mesto, kjer sem se mogla na mojo žalost posloviti od vseh zavednih in vnetih rodoljubk in se odpeljati na svoj dom.

Tebe, Kranjska, ne pozabim nikdar, kjer sem se med našo ljubljenko, družbo sv. Cirila in Metoda i med vrlimi Ljubljanskimi i Litijskimi Slovenkami radovala ter se v narodnem navdušenju okrepečala za leto in dan.

Nada.

Omedlevica.

Omedlevice se jako pogostoma pojavljajo, opazujmo jih ne le pri slabotnih ženskah, temveč tudi pri korenjaskih možkih. Kedar se pojavijo, ne more jih prepričati tudi najenergičnejši duševni napor. Znano je očitjanje gosposkim ženskam, da hočejo na vsak način doseči svoj namen; in ako ima mož za njih prošnje gluha ušesa, poskusijo z jokom, in če to tudi nič ne izda, z omedlevico. Tako sredstvo je vedno slabo, no kljubu temu ne smemo prezirati prave omotice.

Omotica ali omedlevica nastane, če pride premalo krvi v možgane. Umljivo nam je torej, da se pojavi, ako je kdo izgubil mnogo krvi; da se pojavi dostikrat pri raznih boleznih, ako se bolnik prenaglo vzdigne v postelji. Provzročji jo lahko tudi hipno srčno otrpenje, ki pa traje le malo trenotkov; tako razlagamo si jo lahko, ako se pojavi tudi pri vročini ali v veliki gnječji. Pogostoma primeri se vsled duševnega razvnetja ali prenapora; mnogokdo, n. pr. ne sme videti krvi ali rane.

Omedleli čuti vrtoglavost in pojavljajočo se slaboto ter postane nezaveden, obraz mu je bled kakor pri mrliču, žila mu slabo utriplje, dihanje je površno in počasno, ves život je vel, mnogokrat pojavi se krč ali bljuvanje ali močno poténje. Omotica traja različno dolgo in se pojavlja v slabši ali močnejši meri. Mnogokrat čuti dotičnik to uže naprej in večkrat lahko prepreči omotico s tem, da se uleže.

Omedlelega položiti moramo na tla ali postelj, glava leži mu naj nizko. Obraz močimo mu z vodo, obleke, ki so pretesne čez prsi in bi torej ovirale dihanje, morajo se odpeti ali odstraniti. Duhati dajmo mu amonijaka ali octa (jesiha); z jesihom ali žganjem mu tudi lahko sence namažemo. Ako more omotični požirati, dajmo mu par žlic vina ali črne kave; ali kakih 10 „Hoffmannovih“ kapljic, katero sredstvo se v lekarnah prodaja proti omedlevicam. Tudi mu lahko vino damo v dristvi (klistiri).

Včasih pojavi se omotiči podobno stanje vsled preoblega pritoka krvi v možgane. Dotičnik je plavkasto-zarudelega obraza, izbuknenih oči, močne žile. Tedaj položiti ga moramo na visoko vzglavje, noge dati mu v vročo kopel ali gorčično testo na mēca, skrbeti za dihanje in skrbeti za zdravniško pomoč. Fr. G.

RAZGLAD PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Trst. Trž. „Delavsko podporno društvo“ in pa Trž. „Sokol“ sta v številu kakih 500 oseb napravila izlet na Sv. Goro. Z Goriškega kolodvora so morali peljati se povinikih na Solkanskega cesto; v krčmi na cesti so še le smeli Sokoli preobleči se v svojo obleko. Došli so tudi Sokoli iz Prvačine, ki so združeni s Tržačani dospeli v Solkan. Tam so jih pričakali Solkanci s svojo zastavo od l. 1848, ter sta jih nagovorila nadučitelj g. T. Jug in pa župan Mozetič. Iz Solkana je odšel jeden del izletnikov na Sv. Goro, drugi pa so jih čakali v Solkanu. Na vrtu županovem je bila ves pop. velika gnječa, oduševljali so se z godbo, petjem in govori. Pri dohodu in pozdravih v Solkanu sta odgovarjala podstarosta Trž. Sokola g. M. Cotič in predsednik Trž. Del. in podp. društva prof. M. Mandić. Prvi je rekel, da so izletniki vedeli uže naprej, da jih vsprejme ta vzgledna narodna občina z razprtimi rokami; drugi pa je povdarjal, da niso prišli v Solkan samo v zabavo, ampak priporočiti se tudi sv. Porodnici, zaščitnici tlačenih in zapuščenih. Na Sv. Gori je propovedoval č. g. Lilek, peli pa so pevci iz Št. Petra. Popoldne je v Solkanu med drugimi govoril urednik g. A. Gabršček, naglašaje, kakó potrebna je Slovincem narodna žena; za njim pa je pisateljica slovenska, gospa Pavlina Pajkova, dovršeno deklamovala „Svoj čolnici otmimo!“ Nato pa so z veliko preciznostjo izvrševali različne vaje združeni primorski Sokoli, namreč Goriški, Prvaški in Tržaški; pri vseh si je pridobil lepe zasluge telovadbeni učitelj Tržaški, g. Nehrony. Prof. Mandić je z jako umestnim govorom dokazoval potrebo, naj bi inteligencija na Goriškem, posvetna in duhovenska, zložila se in delala nato, da bi bil vendar jedenkrat konec nenormalnim razmeram. Da, v Gorici občuti slovenski živelj še posebe nestrpnost ital. gospodujče stranke, in to sosebno radi tega, ker na pristojnih mestih le preveč poštrevajo razposajenost ital. glasil. Goriški latinizatorji pa mahajo rajši po narodni stranki, nego da bi kazali na gujilav v liberalnem im konservativnem taboru Goriških Lahov.

No, Trž. izletniki in vsi, ki so se jim pridružili, so doživeli krasen dan, hranili so vzoren red ter so se v takem redu tudi razšli. „Edinost“ završuje svoje poročilo z besedami: „... bil je to dan slovanskega poštenja, slovenske kulture in slovenske vzajemnosti na Primorskem“.

Radikalna stranka Trž. mestnega sveta je hotela sklepati v mestnem совету gledé na 25 letnico 20. septembra

t. j. odkar so Italijani papežu iztrgali Rim. Ta stranka je stilizovala svoj naklep, kakor da bi se pridruževalo njenemu liberalstvu vse prebivalstvo, torej tudi Slovenci. Ti pa so po svojem glasilu „Edinost“ protestovali. Trž. namestnik je pa Trž. župana še do časa posvaril, reki mu, da je od ministerstva došel ukaz, da se razpusti mestna zbornica, ako pride do omenjenega sklepa. Takó je potem župan suspenzoval dotično sejo. No gospoda Tržaška, če je res patrijotška, kakor jo označujejo na zgorej, ni bilo treba izrecno opominjati; saj bi morala vedeti, kaj spada v zbornico.

Dne 19. septembra, torej v predvečer 25 letnice 20. septembra, so bile velike demonstracije na trgu pred magistratom in po ulicah. Vršile so se tudi protidemonstracije.

Na Goriškem bile so 16. t. m. deželnozb. volitve v kmečkih občinah; večina kandidatov pol. društva „Sloga“ je bila izvoljena; dva, g. Štrekelj in dr. Rybář sta propadla na Krasu, kjer so izbrali prejšnjega zastopnika dr. Abrama in novega, g. Muho, župana v Lokvah. Poslednja dva označujejo kot „zmerna“, in kakor vse kaže, je deloval vpliv Tržaškega namestništva na to, da sta prodrla ta dva „zmerna“ kandidata. Da je dr. Abram zares zmern, to je uže davno znano; da sega ta zmernost Slovincem na škodo, to je tudi uže davno dokazano. Ali primorska vlada je videla, da se jej delajo nevšečnosti v Goriški dež. zbornici, ko bi prišlo do zaresne in celó pasivne opozicije slovenskih poslancev. Z 2 zmernima pa so se namere slovenskih „radikalcev“ na Goriškem zmešale, in to je bil poseben namen, da je Tržaška vlada vplivala na volitve med Slovenci. O „radikalstvu“ med slovenskimi dež. poslanci na Goriškem govoriti, to je največa ironija; saj je sedanji vodja njih politike dr. Gregorčič takó pohleven, da bi mu kmalu pripisovali značaj zastopnika, kakorsnih si želi primorska, ali kakoršne je potrebovala bivša koalicijska centralna vlada. Kar dr. Gregorčiču ni prav, to ne pride na vrsto v dež. zboru, naj bi bili drugi poslanci še toliko radikalni. Odločna sta dr. Rojic in pa gr. Alfred Coronini, ali sama se morata ukloniti „radikalizmu“ dr. Gregorčiča, in tako bi ne bilo umevno, zakaj hočejo še „zmernejših“ poslancev, ko bi ne bilo nenormalnih razmer na vsem Primorskem. Kar irredenta počenja v tej pokrajini, se vse prikriva; ital. radikalizmu naj se uklanja vse, in zato hočejo iz slovenskih ovac napraviti še šibkejša jugnjeta. Latinizatorji Goriški pa pri vsem tem pomagajo Trž. vladi, naj bode potem osebna odškodnina primerna ali ne. Krivi pa niso vsega ne ti, ne vlada, temveč kimovna, neodločna politika večine dosedanjih slovenskih zastopnikov na Goriškem.

Dne 19. t. m. so bile volitve v skupini mest in trgov. Izvoljen je kandidat „Sloge“ dr. Henrik Tuma, c. kr. sodn. pristav v Gorici. Ta pridobitev je velika in zajedno častna. Slava posebe volilcem, da so si izbrali takega odločnega moža! Med ital. liberalci so v ta dan izvoljeni: Fran gr. Coronini, župan Goriški dr. K. Venuti, dr. Lovisoni, bar. vit. Zahony in dr. Fr. Marani.

Za veleposestvo so od slovenske strani odločeni: Alfr. gr. Coronini, Ant. Klančič in dr. Aleksij Rojic. Naj bi se pokazala uže vsaj tu toliko potrebna složnost slovenskih volilcev, ki so uže po svojem stanju dolžni kazati več narodno zavest.

Učitelstvo goriškega okraja je sklenilo prositi vlado, da bi se podržavila osnovna šola. To kaže na slabe razmere dež. samouprave!

V Gorici so prišli na sled petorici irredentovski, ki je razbila cesarskega orla. Taka početja se običajno na Primorskem tudi zakrivajo.

„Sava“, slovensko ferijalno društvo, ima sedaj nov odbor, predsednik je g. Vl. Ravnihar, pravnik.

Celje. V I. razred nove dvojezične gimnazije se je oglasilo 102 učenca, v nemški razr. pa le 20 in v pripravljani razr. 6 učencev. Iz tega se vidi, da ni dovolj nemškega naseljenja, da bi polnilo nemško gimnazijo; polnila se je doslej umetno, s slov. otroci.

„Rimski Katolik“ podaje v svoji zadnji številki izjavo, ki je jasna brez vsakega komentarja. „Pri listu sodelujemo sami Goričani, in vendar ima Slovenija dokaj učenih bistrih glav; posebno se Kranjsko in Štajer ponašata s precejšnim številom višje izšolanih mladih doktorjev. A kljub temu smo mi tu v Gorici še vedno tako osamljeni, kakor bi oni gospodje ne bili naši!“ — „Cela načela“ katoliška izpoznavna „R. kat.“ — radikalna pa „Slov. Svet.“ Tako pripoveduje „R. Kat.“ ter pravi, da k jedni ali drugi teh strank se bodo morali priznati tudi liberalni naprednjaki. — Mož ima morda prav, želeli bi, da se njegovo prorokovanje uresniči čim preje. A da ne pojde vse v naš tabor, da se mnogi približajo konservativni zastavi, tega nikakor ne verujemo pri sedanjih razmerah. Ako pa opusti „konservativna“ gospoda svojo pogubonosno politiko in svetohlinstvo in se poprime samo dela v prid naroda, potem si bomo zopet bliži. y 3.

b) ostali slovanski svet.

Cesar je sedaj pri velikih vojaških vajah na Ogerskem. Cesar je podelil nemškemu cesarju uniformo generala našega konjištva in mu je pri tem poslal posebno pismo, v katerem je rečeno, da z navedenim odlikovanjem postanejo odnošaji med nemško in avstro-ogersko armado še pristrčniši.

Dunaj. Dne 17. t. m. so pričele toliko pretresane in pričakovane volitve v mestni svet. Volil je III. razred od zjutra do 4. ur. pop. Zmagali so v vseh 19 okrajih „Velikega Dunaja“ združeni antisemiti, med katerimi imajo največ glasov nemški nacionalci in krščanski antisemiti; Čehoslovani so v večini tudi glasovali z njimi, ker le majhna skupina se je bila odločila za posebne češke kandidate. Voliti je bilo treba 46 svetnikov, antisemiti so zmagali povsod in torej uže v ta dan pridobili tretjino vseh mestnih svetnikov. V X. okraju je oža volitev med nemškimi nacionalci in kršč. socialisti, torej je tudi tukaj antisemitska zmaga gotova. Kar je Žide in njih liberalne somišljenike osupnilo najbolj, je to, da so antisemiti zmagali tudi v I. okraju ali starem notranjem mestu in pa v II. okr. ali Leopoldovem, kjer je prav za prav židovski okraj. Po nekaterih okrajih je antisemitsko mišljenje silno naraslo v malo letih. Pravico voliti v III. razredu jih je imelo 54.668, udeležilo se pa je volitve 42.834 volilcev, torej nad 78%. Antisemiti so oddali 29.595 glasov, t. j. 69%. Židovskoliberalni kandidati so dobili skupno 10.732 ali 25% glasov. Ostali glasovi so se razecepili.

Volitve so se vršile po vsem mirno; liberalci so se bali in so do časa klicali, naj bi jih čuvalo orožje. To se je zgodilo, in antisemiti niso kalili miru in reda. Tudi drugače so bili antisemiti zmerni, ko so zvedeli v večer o svojih zmagah. Drugi dan si opazoval nenavadno ponižne in otožne obraze židovske, v tem ko so židovski listi uže imeli članke z zahtevami, naj vlada ni-

kakor ne dopušča, da bi antisemiti sprejeli mestno upravo. Opirali so se celo na oficijalno velikonemško glasilo „N. All. Ztg.“, ki priporoča i nadalje vladnega komisarja na čelu mestne uprave.

Glasilo socialnih demokratov je priporočilo pri volitvah pasivteto svojim pristašem; modro je ravnalo, prvič ker izmed pravih delavcev je malo volilcev, drugič ker bi židovski vodje ravnali proti svojemu prepričanju, ko bi pozitivno delovali proti židovskim liberalcem. Preprosto ljudstvo je od 17. sept. bolj veselih lice, in to kaže, da je vse niže naseljenje hrepenelo po antisemitski zmagi.

Grof K. Badeni, kot predsednik novega ministerstva, je uže odbral tiste, ki bodo imenovani ministri. On sam prevzame poleg predsedništva tudi ministerstvo notranjih poslov, in židovski listi mu pritrjujejo. Opisujejo slučaje o samovoljstvu pri volitvah, ko je bil gr. Badeni še le voditelj okr. glavarstva. Kot novi notranji minister bode imel tudi novinarstvo pod svojo oblastjo, in napoči najbrže nova doba za konfiskacije opozicijskih listov. Židovski listi se uže sedaj ponujajo na usluge, in denuncijanstvo v novo in še v mnogo večih merah zacvete. Slovanski zastopniki pa le naj se tudi pripravljajo na usluge; „N. f. P.“ se uže veseli, da utegne gr. Badeni bacniti od sebe take slovanske „partikule“, češ, da češko plemstvo mu bode zadoščevalo, da v družbi s Poljaki in levičarji izvrši program nove vlade.

Praga. Razstavo je obiskalo doslej blizu 1,600.000 ljudij, vendar ne pričakujejo, da pride do 2 mil., ker po teka čas (1 mesec). Predmestje Vinohrady je zbralo 5000 gld., da jih podari ob skupnem obisku razstave Ustř. šk. Matici in 1000 gld. „Češko-slovanskemu narodopisnemu museju“.

Slovenskim gostom je bilo Praško mesto priredilo tudi banket, na katerem so odmevali glasovi bratske ljubezni in vzajemnosti med Slovenci in Čehoslovani. G. Iv. Hribar je v Staromestni zbornici napil Pragi v daljšem govoru, trdeč, da razstava in Praga ostaneti šola Slovincem.

V Zagrebu je pri občinskih volitvah zmagala vladna stranka; kljubu hudemu položaju se opozicija niti tu ni združila.

Volitve v Galiciji. „Dilo“ št. 190 od 6. septembra, „Deutsches Volksblatt“ št. 2408 od 17. sept. V Bobrki je bilo zbranih nad 400 volilcev; velelo se jim je čakati, da pridejo na vrsto v dvorano, vpustilo le 9 mož, in ti volili so 10 volilnih mož; ko so drugi hoteli priti na vrsto, reklo se jim je, da je uže završena volitev. V Horodenki volili so volilne može, ki niso ugajali okr. glavarju. Poslal je po oddelek konjištva, ti so z golimi sabljami razpodeli volilce. Ko je v Jasni proti volitvi volilnih mož, ker se ni naznanila vsem volilcem, vložil župan protest, dal mu je komisar v pričo vse komisije zausnico, to vse pod vlado Badenija, ki ima stopiti na čelo novemu ministerstvu.

Ogersko. Romunske voditelje, katere so bili zaprli vsled zloglasne pravde, je cesar pomilostil. Židovski listi hvalijo vlado, da je cesarju priporočila pomiloščenje, zamolčujejo pa, da so prišli ti romunski veljaki v ječo po krivici, vsled brutalnosti madjarskega „viteštva“.

O pogodbi z Ogersko. Bismarckov velikonemški organ „Hamburger Nachrichten“ dokazuje, da obnovenje pogodbe z Ogersko se mora dognati uže 1896, ker leta 1897 bodo tudi na Ogerskem nove volitve, in bi madjarski drž. zbor prekasno prišel do razpravljanja pogodbe. V tostranski polovini pa je potreba, da nova vlada dobi zanesljivo, trdno večino za obnovenje pogodbe z Ogersko.

in list meni, da gr. Badeni je mož, ki si bode vedel pridobiti potrebno večino v ta namen.

Srbija. Liberalna stranka se zopet zbira in krepi. Stopil jej je stari, prebrisani Ristić na čelo.

V Prizrendu dobi menda stolico mitropolit srbske narodnosti; to je neki pri sultanu izposloval dr. Vladan Georgjević, srbski poslanik v Carjigradu. Grki pa utegnejo delati zavire pri patrijarhu.

Črna Gora. „Глас Црногорца“ odgovarja glavnemu židovskemu organu na Dunaju gledé hujskanja proti Črni Gori. List pravi, da parobrod „Rostov“ je v vsem pravilno prišel v črnogorsko luko, in ker je bila ta dan nedelja, so pripeljana orožje izkreali v ponedeljek. Črna Gora se je pri tem vedla popolnoma po Berolinskem traktatu. List dodaja, da parobrod Rostov je potem krenil pot Carjigrada.

Rusija. Knez Lobanov, zunanji minister ruski, je šel na počitnice; sedaj je v Franciji, kjer ga posebe odlikuje predsednik republike, Feliks Faure. Tudi general Dragomirov prebiva še v Franciji.

Car Nikolaj II. je odložil delaveem poseben kuratorij, ki bode pod pokroviteljstvom carice same. Poslednja se jako zanima za položnje delavskega stanu.

Nemčija in Rusija. Bismarck izjavlja po svojih „Hamburger Nachrichten“, da odnošaji se niso poslabšali med Rusijo in Nemčijo. To, da se je Nemčija udeležila vstočno-azijatske akcije, dokazuje, da Nemčije je volja, rusko politiko pospeševati kolikor možno. Na to dela tudi sedanji drž. kancelar knez Hohenlohe. Intimnost Rusije s Francijo se ne opira na nasprotstva interesov med Nemčijo in Rusijo, in ta intimnost bi se bila zaprečila, ko bi za Caprivija ne bili smatrali vzdrževanja bilateralnega razmerja k Avstro-Ogerski za „prezapleteno“. Tudi je frivolno trditi, da nemški narod želi vojne z Rusijo. Takó govore le na Angleškem, da bi oslabili dobre odnošaje med Nemčijo in Rusijo.

O Poljaki. Nemškim nacijonalcem ni nič kaj po godu vedno rastoči vpliv Poljakov. Oni spodbujajo narod, naj bi prevzel vodstvo, da bi ne prišli pod poljsko gospodarstvo. „Kievskoe Slovo“ piše pa takó le: V Avstro-Ogerski je v poslednji čas silno narastel pomen Poljakov, ki bolj in bolj dobivajo v svoje roke različne oddelke državne uprave. Sedaj vodi zunanjo politiko Avstro-Ogerske Poljak prof. Goluchovski. V specijalno avstrijskem ministerstvu zaseda Poljak Rigner mesto narodne prosvete, drugi Poljak — Biliński — stoji na čelu uprave komunikacij. Potem je v ministerstvu Poljak Javorski, ki zastopa poljske interese. V različnih ministerstvih je množica Poljakov, katere sta postavila ministra Dunajevski in Madeyski. Nato, pravi list, ima priti še prof. Badeni kot predsednik bodočemu ministerstvu.

KNJIŽEVNOST.

Zbirka pesmij. Simon Gregorčič. Drugi ponatis s pesnikovo sliko je preskrbela Gabiščekova „Slovanska knjižnica“ v Gorici. Ta snopič stoji 18 kr.

Pesnik Josip Pagliaruzzi-Krilan. Pesmi in spise tega prerano umrlega pesnika je kupila „Goriška tiskarna“

A. Gabršček. Ta izdá pesmi in prozo v 3 snopičih, ki bodo stali 75 kr. skupej.

Majka u radu za Boga i Hrvatsku, ili dar hrvatskim ženama. Poklanja Iv. N. Jemersić, župnik grubišnopoljski. Drugo izdanje. U Zagrebu 1895. Nakl. piščevom. Tisak Ant. Scholza. Str. 174, 16°. Cena 65 kr. Vladika Jos. Jur. Strossmayer je jako laskavo izrazil se o 1. izdanju 1. 1894. Pisal je avtorju: Bez dvojbe to Vaše djelo biti će vrlo liepi dar hrvatskim ženama i želim da se što više pomnoža broj onih majka, koje će se odlikovati u radu za Boga i Hrvatsku. Itd. A pisatelj je knjigo pomnožil pri drugem izdanju ter popravil v smislu kritike; sam pravi, če je bilo 1. izdanje mesec, nadeja se, da bode II. izd. solnce. Pohvalila sta knjigo tudi biskupa Jul. Drohobezki in Pavao Gugler. — Izobražene Slovenke umejo hrvatski, kakor slovenski; njim bode knjiga priporočena. Naroča se pod naslovom: Iv. N. Jemersić; župnik u Grubišnom polju. Hrvatska.

Izdava „Srpske Knježevne Zadrugę“, III. kolo:
1. Antologija Dubrovačke Lirike, za štampu prirodno i predgovor i rječnik napisao Milan Rešetar. — 2. Tažo amo po Istoku, crte Milana Jovanovića. 3. Pjesme Jovana Ilića. 4. Dramatski spis, Koste Trifkovića, sv. II., predgovor napisao Dan. A. Živkovića. 5. Vodeniца на флоси. 6. Историја Српског народа, с погледом на историји сусједних Хрвата и Булгара. — V 3 letih so dobili člani 21 knjig, izbranih za pouk, zabavo in narodno vzgojo.

„Русская Бесѣда“. Авг. 1895. Содержание: Хозарская миссія святыхъ Кприлла и Меодія. С. Недѣльскаго. — Ночь. По уралу среди башкировъ. Разсказъ. Петра Рыбакова. — Избраніе римскаго первосвященника. — М. А. Качковскій и общество его имени на Галицкой Руси. А. Васильева. — Песня Угроссуса. Стих. Альфа Виты. — Наши „охранители“. — 800 лѣтіе города Перяславля. Itd. — Стоји vse leto 6 r. Adresa upravnistva: Въ конторѣ „Русской Бесѣды“, С.-Петербургъ, Троицкая ул., д. 18.

Somišljenikom in prijateljem našim priporočamo se, da širijo „Slovanski Svet“ med rojaki.

Uredništvo „Sl. Sveta“.

Opomnja upravnistva. Bliža se začetek zadnjega četrtletja, zato prosimo vljudno, da se obnovi naročnina pravočasno; te pa, kateri so nam še vedno dolžni na naročninah, prosimo, da poravnajo svoj dolg, da ne bodo imeli ne oni, ne mi drugih sitnostij s tožbami. Na brezvestnost pri naših naročnikih nismo nikdar računili, zato smo tudi tu in tam čakali celó po več let; radi tega menda ne zaslužimo, da bi morali s pomočjo odvetnikov izterjevati, kar nam gre. No skušnja nas uči drugače, in prisiljeni smo uže bili in smo še, da dolgove nemarnežev izročamo odvetniku v izterjevanje. Tisti, ki tega nočejo, naj izpolnijo svojo dolžnost.

„Slovanski Svet“ imamo še od vseh letnikov (od 1888—94) po nekoliko iztisov na prodaj, in sicer s poštnino vred po 2 gld. 50 kr. letnik. Starejši letniki razpravljajo bolj teoretiški razne točke slovanskega kulturnega programa. Svečenikom se priporočajo zlasti letniki 1889, 1890, 1891, 1892, v katerih so zgodovinsko-kritične razprave o koledarju, julijanskem in gregorijanskem, o cerkvi v obče, o razvoju rimskega cerkvenega obreda itd.

Upravnistvo „Slovanskega Sveta“.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja vsak petek na 8 straneh, slučajno s prilogami. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke se razpošiljajo po 12 kr. — *Zunaj Avstro-Ogerske* na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravnistvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku na Dunaj (Wien), VII. Hofstallstrasse, Nr. 5.